

POSTANOWIENIE

Dnia 27 października 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa A.Z.
przeciwko P. sp. z o.o. w W.
o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 27 października 2017 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 19 stycznia 2017 r., sygn. akt VI ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną strony pozwanej P. sp. z o.o. w W. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 19 stycznia 2017 r., sygn. akt VI ACa [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje

potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego

z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Istotnych zagadnień prawnych skarżąca upatrywała w konieczności wyjaśnienia: 1) czy zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c. i art. 366 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 479⁴² § 1 k.p.c., art. 479⁴³ k.p.c. i art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. i art. 385² k.c. - w sytuacji, w której, rozpoznając apelację od wyroku uwzględniającego powództwo w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, sąd drugiej instancji dochodzi do przekonania, że zaskarżone postanowienie ma niedozwolony charakter, jednak odmiennie niż powód w pozwie i sąd pierwszej instancji w zaskarżonym wyroku interpretuje treść (znaczenie) tego postanowienia i w związku z tym stwierdza jego „abuzywność” na innych podstawach niż to uczynił sąd pierwszej instancji (w ślad za twierdzeniami pozwu) – dopuszczalne jest oddalenie przez sąd drugiej instancji apelacji od wyroku uwzględniającego powództwo w takiej sprawie w pierwszej instancji, który to wyrok staje się wówczas prawomocny i stanowi podstawę do dokonania wpisu postanowienia wzorca umownego do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c., czy też powyższe normy stoją na przeszkodzie takiemu rozstrzygnięciu, bowiem prowadziłoby ono do pozostawienia w obrocie prawnym dwóch materialnie sprzecznych ze sobą prawomocnych wyroków dotyczących tej samej sprawy oraz powodowałoby, że wyrok, którego podstawy zostały zakwestionowane przez sąd wyższej instancji, na mocy art. 479⁴³ k.p.c., odnosi skutek wobec „osób trzecich”, tj. wobec innych podmiotów niż strony postępowania; 2) czy art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i wynikający z nich zakaz orzekania przez sąd drugiej instancji w przedmiocie, który nie był objęty żądaniem pozwu w rozumieniu art. 187 § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. oraz potrzeba zagwarantowania pozwanemu prawa do obrony i zasada dwuinstancyjności postępowania wynikająca z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP, pozwala na rozstrzyganie przez sąd apelacyjny sprawy o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone w oparciu o inną wykładnię co do treści zaskarżonego postanowienia niż treść przypisywana mu przez powoda w pozwie oraz na uznanie w konsekwencji niedozwolonego charakteru tego postanowienia na innych podstawach niż wynikające z pozwu oraz z wyroku sądu pierwszej

instancji uwzględniającego powództwo, czy też powyższe normy stoją na przeszkodzie takiemu rozstrzygnięciu, bowiem stanowiłoby ono orzeczenie przez sąd o innym żądaniu (opartym na innej podstawie faktycznej) niż żądanie pozwu i jednocześnie naruszałoby przez to prawo pozwanego do obrony oraz zasadę dwuinstancyjności procesu cywilnego.

W niniejszej sprawie przedmiotem zaskarżenia było zawarte w § 12 pkt 6 „Regulaminu świadczenia usług telekomunikacyjnych przez P. sp. z o.o. dla Abonentów” - dalej „Regulamin” - postanowienie o treści: "W przypadku bezskutecznego upływu terminu zapłaty przez Abonenta zaległości wobec P., P. ma prawo do zablokowania możliwości inicjowania usług przez Abonenta lub zawieszenia świadczenia wszelkich usług".

Sąd pierwszej instancji uwzględniając powództwo wskazał, że pojęcia „wszelkich usług” nie można rozumieć wąsko i wyłącznie w kontekście zawartej umowy. O tym, że nie chodzi o usługi w ramach jednej umowy świadczą pozostałe postanowienia Regulaminu, a w szczególności § 17 ust. 7, który uprawnia pozwanego do natychmiastowego zablokowania możliwości inicjowania usług przez Abonenta lub zawieszenia świadczenia wszelkich usług w ramach wszystkich umów o świadczenie usług telekomunikacyjnych zawartych z Abonentem lub rozwiązania ze skutkiem natychmiastowym wszystkich umów o świadczenie usług telekomunikacyjnych zawartych z Abonentem w przypadku naruszenia przez Abonenta któregośkolwiek ze zobowiązań wskazanych w § 5 ust. 8 Regulaminu. Sąd Okręgowy zwrócił też uwagę, że sformułowania Regulaminu, w szczególności objęte kwestionowanym postanowieniem pojęcie „wszelkich usług” budzi wątpliwości interpretacyjne. Tymczasem wzorzec umowny powinien być - jak tego wymaga art. 385 § 2 k.c. - sformułowany jednoznacznie i w sposób zrozumiały, zaś postanowienia niejednoznaczne tłumaczy się na korzyść konsumenta, ale tej zasady nie stosuje się w postępowaniu w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. W ocenie Sądu pierwszej instancji, kwestionowane postanowienie zostało sformułowane w sposób pozostawiający przedsiębiorcy możliwość korzystnej dla niego interpretacji.

Dalej Sąd Okręgowy podkreślił, że sprzeczne z dobrym obyczajem jest wywieranie nacisku na konsumenta przez domaganie się zapłaty za jedną z usług pod rygorem odcięcia dostępu do innej usługi w ramach innej umowy. Ponadto o abuzywnym charakterze kwestionowanego postanowienia świadczy brak ekwiwalentności w odpowiedzialności stron za niewykonanie świadczenia wzajemnego.

Sąd drugiej instancji oddalił apelację przy podzieleniu w pełni poczynionych przez Sąd pierwszej instancji ustaleń faktycznych. Odmienne jednak niż to przyjął Sąd Okręgowy, uznał, że kwestionowane postanowienie dotyczy usług świadczonych w ramach tylko jednej umowy. Zauważył, że zawarte w § 17 ust. 7 Regulaminu uprawnienie strony pozwanej dotyczy innych sytuacji niż te, które zostały opisane w § 12 ust. 6 Regulaminu. Nie zgodził się z Sądem pierwszej instancji, że na gruncie Regulaminu pojęcia „wszelkich usług” i „wszystkich umów” są tożsame, uznając, że w ten sposób Sąd Okręgowy błędnie przyjął, iż w oparciu o zakwestionowane postanowienie strona pozwana ma prawo do zablokowania możliwości inicjowania usług przez Abonenta lub zawieszania świadczenia wszelkich usług w ramach wszelkich umów o świadczenie usług telekomunikacyjnych zawartych przez Abonenta ze stroną pozwaną. Według Sądu Apelacyjnego powyższe uchybienie Sądu Okręgowego nie miało wpływu na treść zaskarżonego wyroku, bowiem i tak sporne postanowienie jest niedozwolone, gdyż pozwala na zablokowanie wszelkich usług świadczonych w ramach jednej umowy, nawet wtedy, gdy abonent będzie zalegał z płatnościami tylko za jedną z kilku usług świadczonych w ramach tej umowy. W efekcie, pomimo uiszczenia opłaty za usługę, konsument nie będzie mógł otrzymać świadczenia wzajemnego. Tym samym strona pozwana wykorzystuje swoją uprzywilejowaną pozycję tak kształtując odpowiedzialność za niewykonanie usług, że brak jest w tej materii elementu ekwiwalentności, a sytuacja operatora jest zdecydowanie korzystniejsza.

W pozostałym zakresie Sąd drugiej instancji uznał za prawidłową argumentację prawną Sądu pierwszej instancji opartą na: odwołaniu się do treści § 5 pkt 4 i 5 Regulaminu; wątpliwościach interpretacyjnych zawartego w kwestionowanym postanowieniu pojęcia „wszelkich usług” oraz braku

ekwiwalentności w odpowiedzialności stron za niewykonanie świadczenia wzajemnego.

Z powyższego przedstawienia wynika, że Sądy obu instancji orzekały o tym samym żądaniu pozwu, w ramach stanu faktycznego wyznaczonego okolicznościami faktycznymi przytoczonymi w pozwie, a różnice dotyczyły jedynie oceny i interpretacji niektórych ze sformułowań zawartych w Regulaminie. W związku z tym wskazane przez skarżącą wątpliwości mają charakter pozorny i nie dotyczą rzeczywistych problemów. Osadzone są w okolicznościach sprawy, której dotyczy skarga i związane z trudnościami stosowania prawa, które zawsze towarzyszą podejmowaniu decyzji. Nie ma argumentów wskazujących na konieczność wypracowania reguł dotychczas nie omówionych w orzecznictwie.

Artykuł 378 § 1 k.p.c. nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek ponownego rozpoznania sprawy w granicach apelacji, co oznacza nakaz wzięcia pod uwagę wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Granice apelacji wyznaczają ramy, w których sąd drugiej instancji powinien rozpoznać sprawę na skutek jej wniesienia. Określają je sformułowane w apelacji zarzuty i wnioski, które implikują zakres zaskarżenia, a w konsekwencji kognicję sądu apelacyjnego. Ponadto sąd drugiej instancji w ramach ustalonego stanu faktycznego stosuje z urzędu prawo materialne (por. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55). Dlatego sąd rozpoznający apelację powinien odnieść się do wszystkich tych zdarzeń i zarzutów zgłoszonych w postępowaniu apelacyjnym, które mogły spowodować skutki materialno-prawne.

Z kolei przepis art. 382 k.p.c. określa podstawę merytorycznego orzekania przez Sąd drugiej instancji, która obejmuje materiał dowodowy zebrany przez sąd pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Zebrany materiał w rozumieniu tego przepisu, to dowody przeprowadzone w sprawie oraz fakty powszechnie znane, znane sądowi urzędowo, fakty przyznane, a także objęte twierdzeniami jednej strony, co do których druga strona nie wypowiedziała się. Uregulowanie to nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek dokonania ponownie

własnych ustaleń, które mogą obejmować ustalenia sądu pierwszej instancji przyjęte za własne albo różnić się od tych już poczynionych, a następnie poddania ich ocenie pod kątem prawa materialnego. Sąd drugiej może zmienić ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wydania orzeczenia co do istoty sprawy sądu pierwszej instancji bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, uzasadniającego odmienne ustalenia, chyba że szczególne okoliczności wymagają ponowienia lub uzupełnienia tego postępowania (zob. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124)

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 14 ust. 2 pkt 2 w zw. z 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, Dz. U. poz. 1804, ze zm., w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniające rozporządzenie w opłat za czynności radców prawnych, Dz. U. poz. 1667).